

UCHWAŁA NR 227/2023
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
z dnia 3 października 2023 r.

w sprawie wytycznych dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczących wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów oraz wyniku referendum, a także trybu i zasad powoływania pełnomocników okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz referendum ogólnokrajowym zarządzonych na dzień 15 października 2023 r.

Na podstawie art. 161 § 1 i art. 173 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497) w związku z art. 90 ust. 1 pkt 2 i art. 92 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851 oraz z 2023 r. poz. 497 i 1628), Państwowa Komisja Wyborcza uchwała, co następuje:

§ 1. Ustala się wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych, dotyczące wykonywania zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów oraz wyniku referendum, a także trybu i zasad powoływania pełnomocników okręgowych komisji wyborczych w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz referendum ogólnokrajowym zarządzonych na dzień 15 października 2023 r., stanowiące załącznik do uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu.

Przewodniczący
Państwowej Komisji Wyborczej
Sylwester Marciniak

WYTYCZNE DLA OKRĘGOWYCH KOMISJI WYBORCZYCH, DOTYCZĄCE
WYKONYWANIA ZADAŃ ZWIĄZANYCH Z USTALANIEM WYNIKÓW
GŁOSOWANIA I WYNIKÓW WYBORÓW ORAZ WYNIKU REFERENDUM, A TAKŻE
TRYBU I ZASAD POWOŁYWANIA PEŁNOMOCNIKÓW OKRĘGOWYCH KOMISJI
WYBORCZYCH W WYBORACH DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ORAZ REFERENDUM
OGÓLNOKRAJOWYM ZARZĄDZONYCH NA DZIEŃ 15 PAŹDZIERNIKA 2023 R.

Ilekcroć w niniejszych wytycznych jest mowa o:

- 1) Kodeksie wyborczym – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497);
- 2) ustawie – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851 oraz z 2023 r. poz. 497 i 1628);
- 3) wyborach do Sejmu i do Senatu – należy przez to rozumieć wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzane postanowieniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie zarządzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 1564);
- 4) referendum – należy przez to rozumieć referendum ogólnokrajowe zarządzane uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zarządzeniu referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa (Dz. U. poz. 1636);
- 5) protokole głosowania – należy przez to rozumieć:
 - a) protokół głosowania w obwodzie na listy kandydatów na posłów,
 - b) protokół głosowania w obwodzie na kandydatów na senatora,
 - c) protokół głosowania w obwodzie na kandydata na senatora w przypadku, gdy zgłoszono tylko jednego kandydata w okręgu;
- 6) protokole głosowania na listy kandydatów na posłów – należy przez to rozumieć protokół głosowania w obwodzie na listy kandydatów na posłów;
- 7) protokole głosowania na kandydatów na senatora – należy przez to rozumieć protokół głosowania w obwodzie na kandydatów na senatora lub protokół głosowania w obwodzie na kandydata na senatora w przypadku, gdy zgłoszono tylko jednego kandydata w okręgu;

- 8) protokole głosowania w referendum – należy przez to rozumieć protokół głosowania w obwodzie w referendum ogólnokrajowym, w którym pod referendum poddano więcej niż jedną sprawę;
- 9) wójcie – należy przez to rozumieć odpowiednio wójta, burmistrza lub prezydenta miasta;
- 10) komisjach obwodowych – należy przez to rozumieć obwodowe komisje wyborcze;
- 11) mężu zaufania – należy przez to rozumieć także zastępcę męża zaufania, o którym mowa w art. 19 ust. 1 ustawy;
- 12) mężu zaufania wyznaczonym przez komitet wyborczy – należy przez to rozumieć męża zaufania wyznaczonego przez pełnomocnika wyborczego lub osobę przez niego upoważnioną, o którym mowa w art. 103a § 1 Kodeksu wyborczego;
- 13) mężu zaufania wyznaczonym przez podmiot uprawniony – należy przez to rozumieć męża zaufania lub zastępcę męża zaufania wyznaczonego przez podmioty uprawnione, o których mowa w art. 48 ust. 3 ustawy, albo upoważnione przez nie osoby;
- 14) systemie teleinformatycznym – należy przez to rozumieć system teleinformatyczny Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) udostępniony przez Państwową Komisję Wyborczą.

I. Zadania okręgowych komisji wyborczych przed dniem głosowania i w czasie głosowania

Okręgowe komisje wyborcze ustalają szczegółowy plan działań wykonywanych w dniu poprzedzającym dzień głosowania i w dniu głosowania oraz zasady współdziałania z komisjami obwodowymi, właściwymi urzędnikami wyborczymi, wójtami na obszarze swojej właściwości oraz z właściwym wojewodą i służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i ład publiczny. Współdziałanie z organami jednostek samorządu terytorialnego powinno dotyczyć w szczególności:

- 1) ustanowienia w urzędach gmin dyżurów pracowników w dniu głosowania w celu udzielania komisjom obwodowym informacji i pomocy technicznej;
- 2) zapewnienia:
 - a) stałej łączności (odbiór telefonów i e-maili),
 - b) stałej gotowości środków transportu w dniu poprzedzającym wybory, w dniu głosowania i w dniach następnych aż do zakończenia ustalania wyników głosowania w okręgu wyborczym,
 - c) obsługi urzędników wyborczych,
 - d) zastępczego źródła oświetlenia siedzib komisji obwodowych,

- e) potrzeby pilnego wydrukowania i dostarczenia do obwodów głosowania obwieszczeń informujących o zmianach na liście kandydatów.

Zadaniem okręgowych komisji wyborczych przed dniem wyborów jest zapewnienie dostarczenia komisjom obwodowym kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w referendum. Ponadto członkowie okręgowych komisji wyborczych powinni pełnić dyżury w przeddzień i w dniu głosowania przede wszystkim w celu rozpatrywania skarg na działalność komisji obwodowych, udzielania wyjaśnień i pomocy komisjom obwodowym oraz urzędnikom wyborczym, a także podejmowania niezbędnych działań w razie zaistnienia nieprzewidzianych sytuacji. Okręgowe komisje wyborcze rozpatrują te sprawy niezwłocznie, podejmując stosowne uchwały.

Okręgowe komisje wyborcze powinny uwzględnić w szczególności zapewnienie warunków do podjęcia ewentualnych uchwał w sprawie zmian na listach kandydatów na posłów lub unieważnienia rejestracji listy kandydatów na posłów albo skreślenia kandydata na senatora, a także wydrukowania i dostarczenia do obwodów głosowania obwieszczeń informujących o tych zmianach. Stąd też niezbędne jest pełnienie przez członków okręgowej komisji wyborczej dyżurów w składzie umożliwiającym podjęcie stosownej uchwały.

Okręgowa komisja wyborcza, dokonując w dniu głosowania skreślenia nazwiska kandydata na posła z zarejestrowanej listy bądź skreślenia nazwiska kandydata na senatora z przyczyn wskazanych w art. 222 § 1 Kodeksu wyborczego lub unieważniając rejestrację listy kandydatów na posłów z przyczyny wskazanej w art. 222 § 3 Kodeksu wyborczego, sporządza obwieszczenie o dokonanych skreśleniach bądź unieważnieniu rejestracji listy kandydatów na posłów i podaje je do publicznej wiadomości na obszarze właściwego okręgu wyborczego. Treść obwieszczenia okręgowa komisja wyborcza przekazuje niezwłocznie komisjom obwodowym, w celu wywieszenia w lokalu wyborczym informacji o skreśleniu kandydata lub unieważnieniu rejestracji listy.

Wraz z obwieszczeniem należy przekazać komisjom obwodowym informację o sposobie sporządzenia protokołu głosowania na listy kandydatów na posłów lub protokołu głosowania na kandydatów na senatora. W takiej sytuacji unieważnioną listę lub skreślone nazwisko kandydata pozostawia się w odpowiedniej części właściwego protokołu głosowania, czyniąc w miejscu przeznaczonym na wpisanie liczby głosów adnotację: XXXX. Należy także przypomnieć komisji obwodowej o zasadach ustalania ważności głosu w takiej sytuacji, wskazanych w wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących zadań i trybu przygotowania oraz przeprowadzenia głosowania w obwodach głosowania utworzonych

w kraju w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w referendum ogólnokrajowym zarządzonych na dzień 15 października 2023 r., stanowiących załącznik do uchwały Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 25 września 2023 r. (M.P. poz. ...).

W dniu wyborów nie jest dopuszczalne unieważnienie rejestracji listy kandydatów lub rejestracji kandydata na senatora z powodu rozwiązania komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 101 § 1 i 3 Kodeksu wyborczego.

II. Zasady powoływania pełnomocników okręgowych komisji wyborczych

Okręgowa komisja wyborcza, zgodnie z art. 173 Kodeksu wyborczego, powołuje w gminach swoich pełnomocników. Do zadań pełnomocnika należy w szczególności:

- 1) przyjmowanie protokołów głosowania od komisji obwodowych;
- 2) sprawdzenie zgodności arytmetycznej wyników głosowania w obwodzie. Sprawdzenia dokonuje się w sposób określony uchwałą:
 - a) nr 64/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących sprawdzenia w systemie teleinformatycznym zgodności arytmetycznej danych zawartych w projektach protokołów głosowania i w protokołach głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r. (M.P. poz.915) – w odniesieniu do protokołu głosowania na listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatora,
 - b) nr 112/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 28 sierpnia 2023 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących sprawdzenia w systemie teleinformatycznym zgodności arytmetycznej danych zawartych w projektach protokołów głosowania i w protokołach głosowania w referendum ogólnokrajowym zarządzonym na dzień 15 października 2023 r. (M.P. poz. 1011) – w odniesieniu do protokołu głosowania w referendum.
- 3) przekazanie do okręgowej komisji wyborczej protokołów głosowania.

W uzasadnionych przypadkach okręgowa komisja wyborcza może powołać więcej niż jednego pełnomocnika w danej gminie.

Powołanie pełnomocników następuje w drodze uchwały.

Miejsce wykonywania zadań przez pełnomocników ustala się w porozumieniu z wójtem. Należy je lokalizować w urzędach miast i gmin, urzędach dzielnic, a w szczególnych przypadkach w innych budynkach administracji samorządowej. W uzasadnionych przypadkach miejscem wykonywania zadań pełnomocnika może być siedziba okręgowej komisji wyborczej. Warunki techniczno-materialne wykonania zadań pełnomocnika zapewnia wójt jako zadanie zlecone gminie (art. 156 § 1 Kodeksu wyborczego). Wydatki z tym związane pokrywane są ze środków przeznaczonych na przeprowadzenie wyborów.

Pełnomocnik powinien być wyposażony w komputer z **dostępem do Internetu**, zapewniony przez urząd gminy, umożliwiający sprawdzenie zgodności arytmetycznej ustalonych wyników głosowania w obwodzie. Służy do tego wyłącznie system teleinformatyczny udostępniony przez Państwową Komisję Wyborczą.

Pełnomocnik musi mieć dostęp do telefonu umożliwiający kontakt z komisjami obwodowymi, urzędnikiem wyborczym i okręgową komisją wyborczą oraz wykaz wszystkich objętych właściwością pełnomocnika komisji obwodowych z ich numerami, adresami i numerami telefonów. W wykazie odnotowuje się godziny dostarczenia pełnomocnikowi protokołów głosowania.

Pełnomocnik powinien posiadać także komplet obwieszczeń o skreślonych kandydatach i unieważnionych listach kandydatów oraz wykaz liczby osób uprawnionych do głosowania według obwodów głosowania.

III. Zadania okręgowych komisji wyborczych związane z przyjmowaniem protokołów głosowania od komisji obwodowych oraz sporządzaniem protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym

1. Przekazanie protokołów głosowania przez komisje obwodowe

Okręgowa komisja wyborcza ustala sposób przyjmowania protokołów głosowania z obwodów i informuje o tych ustaleniach przewodniczących komisji obwodowych i pełnomocników, o których mowa w pkt II.

Protokoły głosowania są dostarczane pełnomocnikom przez przewodniczących komisji obwodowych lub ich zastępców.

Odebrane przez pełnomocników protokoły głosowania są niezwłocznie, **bez otwierania kopert**, dostarczane okręgowej komisji wyborczej. Przy czynnościach przekazywania kopert z protokołami głosowania pełnomocnikom okręgowych komisji wyborczych, a następnie

okręgowym komisjom wyborczym oraz w czasie ich transportu mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni do komisji obwodowych oraz obserwatorzy międzynarodowi.

Konieczne jest zapewnienie dyżuru i łączności z członkami komisji obwodowych do czasu stwierdzenia przez okręgową komisję wyborczą, że protokół głosowania został sporządzony prawidłowo, i powiadomienia o tym wyznaczonego do kontaktu członka komisji obwodowej. Pełnomocnik okręgowej komisji wyborczej lub osoba przez niego upoważniona odbiera za pokwitowaniem doręczone mu przez komisję obwodową **trzy zaklejone koperty** zawierające protokół głosowania na listy kandydatów na posłów, protokół głosowania na kandydatów na senatora oraz protokół głosowania w referendum.

Jeżeli koperty (lub jedna z nich) nie są zaklejone, pełnomocnik zwraca protokoły głosowania (lub protokół głosowania) komisji obwodowej.

W przypadku komisji obwodowych posiadających obsługę informatyczną, z których dane z protokołów głosowania nie zostały wcześniej przesłane za pomocą sieci elektronicznego przekazywania danych, pełnomocnikowi doręcza się także kopertę zawierającą raport lub raporty ostrzeżeń z systemu teleinformatycznego (jeżeli zostały sporządzone) oraz informatyczny nośnik danych z danymi z protokołów głosowania.

Komisje obwodowe doręczają pełnomocnikowi również koperty zawierające kopię protokołu głosowania na listy kandydatów na posłów, protokołu głosowania na kandydatów na senatora oraz protokołu głosowania w referendum podpisane przez wszystkich członków komisji obwodowych uczestniczących przy ustalaniu wyników głosowania, które następnie przekazywane są wójtowi przez pełnomocnika. Na podstawie kopii protokołów głosowania pełnomocnik okręgowej komisji wyborczej sprawdza poprawność sporządzenia protokołów głosowania, jak też zgodność arytmetyczną ustalonych wyników głosowania w obwodzie, w zakresie określonym w uchwałach Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w pkt II, a także czy komisja obwodowa odniosła się do zarzutów mężów zaufania lub jej członków, o ile zostały one wniesione.

Pełnomocnik sprawdza również w kopii protokołu głosowania na listy kandydatów na posłów oraz protokołu głosowania na kandydatów na senatora, czy unieważnione listy bądź skreśleni kandydaci nie uzyskali żadnych głosów.

Pełnomocnik po stwierdzeniu, że dane liczbowe podane w kopiach protokołów głosowania pod względem ich arytmetycznej zgodności zostały ustalone prawidłowo, a system teleinformatyczny nie wskazał błędów, niezwłocznie ustnie potwierdza to komisji obwodowej.

W przypadku stwierdzenia błędów lub błędów i ostrzeżeń drukowane jest zestawienie błędów, które pełnomocnik przekazuje (wraz z nienaruszoną kopertą zawierającą dany protokół głosowania), w sposób wcześniej uzgodniony, komisji obwodowej w celu usunięcia błędów.

W przypadku wystąpienia jedynie ostrzeżeń drukowany jest raport ostrzeżeń, który pełnomocnik przekazuje komisji obwodowej (wraz z nienaruszoną kopertą zawierającą dany protokół głosowania) w celu przeanalizowania ich i – w razie stwierdzenia ich zasadności – dokonania korekty danych liczbowych w protokole głosowania. Jeżeli komisja obwodowa, po analizie ostrzeżeń, dojdzie do wniosku, że dane liczbowe są prawidłowe, stanowisko komisji obwodowej wprowadza do systemu teleinformatycznego koordynator gminny ds. informatyki. O sposobie sprostowania błędów arytmetycznych komisja obwodowa zawiadamia telefonicznie pełnomocnika okręgowej komisji wyborczej i po uzyskaniu potwierdzenia, że błędy usunięto, poprawia protokół głosowania. Przewodniczący komisji obwodowej lub jego zastępca przekazuje pełnomocnikowi poprawiony protokół głosowania w takim samym trybie, w jakim uprzednio przekazany został protokół głosowania.

Po otrzymaniu poprawionej kopii protokołu głosowania pełnomocnik sprawdza, czy błędy usunięto i potwierdza poprawność ustalonych wyników.

Jeżeli system nie sygnalizował niezgodności arytmetycznych, pełnomocnik przekazuje tę informację koordynatorowi gminnemu ds. informatyki, który następnie przesyła dane z protokołu głosowania do okręgowej komisji wyborczej.

Koperty zawierające protokoły głosowania oraz koperty zawierające raport lub raporty ostrzeżeń, jeżeli zostały sporządzone, a także informatyczny nośnik danych, na którym zapisano wszystkie protokoły głosowania z danej gminy, przekazywane są do okręgowej komisji wyborczej.

Po zakończeniu prac wszystkie kopie prawidłowo sporządzonych protokołów głosowania otrzymane od komisji obwodowych pełnomocnik przekazuje za potwierdzeniem właściwemu wójtowi. Kopie te są udostępniane wyborcom do wglądu w siedzibie gminy, do której przekazano kopię protokołu, w ciągu 30 dni od dnia ich przekazania.

W przypadku komisji obwodowych, które korzystały ze wspomaganie informatycznego, lecz nie miały możliwości transmisji danych liczbowych z protokołów głosowania do okręgowej komisji wyborczej, transmisji tej dokonuje koordynator gminny ds. informatyki, przesyłając dane zawarte na informatycznym nośniku danych dostarczonym przez komisję obwodową. Nośniki sporządzone w komisjach obwodowych pozostają u koordynatora gminnego ds. informatyki, nie są przekazywane do okręgowej komisji wyborczej.

2. Odbiór protokołów głosowania przez okręgową komisję wyborczą

Okręgowa komisja wyborcza z chwilą zakończenia głosowania powinna być gotowa do przyjmowania protokołów głosowania od komisji obwodowych, przekazywanych jej przez pełnomocników, o których mowa w pkt II.

Przy przekazywaniu okręgowej komisji wyborczej protokołów głosowania z obwodów mogą być obecni:

- 1) mężowie zaufania wyznaczeni do komisji obwodowej, jeżeli przybyli do siedziby okręgowej komisji wyborczej;
 - 2) mężowie zaufania wyznaczeni do okręgowej komisji wyborczej;
- obserwatorzy społeczni wyznaczeni przez komitety wyborcze do okręgowej komisji wyborczej;
- 3) obserwatorzy międzynarodowi.

Przy dalszych czynnościach w okręgowej komisji wyborczej mogą uczestniczyć mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni wyznaczeni do okręgowej komisji wyborczej, a także obserwatorzy międzynarodowi.

3. Sprawdzenie protokołów głosowania w obwodach. Postępowanie w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w sporządzeniu protokołu głosowania

Przyjmując protokoły głosowania okręgowa komisja wyborcza sprawdza, czy znajdują się one w zapieczętowanych kopertach (odrębnie dla wyborów do Sejmu, wyborach do Senatu oraz w referendum); odbiór każdego protokołu głosowania odnotowuje się w przygotowanym wcześniej wykazie obwodów głosowania. Następnie protokoły głosowania sprawdza się pod względem poprawności ich sporządzenia, zwracając uwagę, czy:

- 1) w każdym z nich prawidłowo wpisano numer okręgu wyborczego (w odniesieniu do protokołu głosowania na listy kandydatów na posłów i protokołu głosowania na kandydatów na senatora), numer obwodu głosowania, a także kod terytorialny gminy;
- 2) protokół głosowania jest podpisany przez wymaganą liczbę członków komisji obwodowej (co najmniej przez 2/3 składu komisji, w tym jej przewodniczącego lub zastępcę);
- 3) jest opatrzony właściwą pieczęcią (musi to być pieczęć właściwa dla wyborów, a nie dla referendum, z napisem określającym nazwę i siedzibę komisji obwodowej oraz jej numer);
- 4) protokoły głosowania są kompletne:
 - a) w przypadku wyborów do Sejmu – zawierają wszystkie listy kandydatów,
 - b) w przypadku wyborów do Senatu – zawierają dane wszystkich kandydatów na senatora,

- c) w przypadku referendum – zawierają dane dotyczące wszystkich czterech pytań,
- d) w przypadku protokołów głosowania sporządzonych przy pomocy systemu teleinformatycznego, czy wszystkie karty protokołów głosowania (odrębnie dla wyborów do Sejmu, wyborów do Senatu oraz dla referendum) są oznaczone tym samym symbolem kontrolnym systemu teleinformatycznego;
- e) czy komisja obwodowa ustosunkowała się do zarzutów wniesionych do protokołu głosowania przez mężów zaufania lub członków komisji obwodowej, o ile takie zarzuty zostały wniesione

Okręgowa komisja wyborcza dla sprawdzenia poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodach korzysta z systemu teleinformatycznego, na zasadach określonych w uchwałach Państwowej Komisji Wyborczej, o których mowa w pkt II.

4. Zadania związane z obsługą informatyczną okręgowej komisji wyborczej

Zespół informatyczny delegatury Krajowego Biura Wyborczego obsługującej okręgową komisję wyborczą:

- 1) weryfikuje zgodność danych elektronicznych otrzymanych z komisji obwodowych z dostarczonymi protokołami głosowania – przez sprawdzenie symbolu kontrolnego z protokołu głosowania – w przypadku komisji obwodowych, z których dane z protokołów zostały przesłane za pośrednictwem publicznej sieci elektronicznego przekazywania danych;
- 2) wprowadza do systemu teleinformatycznego dane dostarczone na informatycznym nośniku danych wraz z protokołami głosowania oraz sprawdza zgodność tych danych z dostarczonymi protokołami głosowania przy pomocy symbolu kontrolnego z protokołu głosowania – w przypadku komisji obwodowych objętych obsługą informatyczną, które nie posiadały dostępu do sieci elektronicznego przesyłania danych bądź gdy niemożliwe było przesłanie danych przez komisję obwodową lub koordynatora gminnego ds. informatyki;
- 3) wprowadza do systemu teleinformatycznego dane z protokołów głosowania i sprawdza zgodność arytmetyczną wyników głosowania w obwodzie – w przypadku komisji obwodowych nieobjętych obsługą informatyczną i gdy niemożliwe było wprowadzenie i przesłanie danych przez koordynatora gminnego ds. informatyki.

W sytuacji, o której mowa w ppkt 3, w przypadku **wystąpienia błędów** nie jest możliwe zapisanie danych w systemie – protokół głosowania przekazuje się pełnomocnikowi w celu

usunięcia błędów przez komisję obwodową. W przypadku **wystąpienia ostrzeżeń** okręgowa komisja wyborcza podejmuje decyzję o zatwierdzeniu protokołu głosowania lub wycofaniu go w celu ustalenia poprawnych wyników głosowania przez komisję obwodową. W przypadku **niestwierdzenia błędów i ostrzeżeń** bądź po ich skorygowaniu przez komisję obwodową dane są zapisywane w systemie. Następnie drukuje się wtórniki protokołu głosowania zawierający kod kreskowy i symbol kontrolny, który będzie podstawą weryfikacji. Dodatkowo potwierdza się podpisem zgodność wydrukowanego **wtórnika** protokołu głosowania z protokołem głosowania komisji obwodowej. **Wtórniki podpisuje osoba upoważniona przez okręgową komisję wyborczą.** Po zatwierdzeniu danych elektronicznych do protokołu głosowania dołącza się raport ostrzeżeń (jeśli wystąpiły) i podpisany wydruk wtórnika protokołu głosowania.

Jeżeli protokół głosowania nie ma wad, okręgowa komisja wyborcza zawiadamia, za pośrednictwem pełnomocnika, komisję obwodową o przyjęciu protokołu głosowania.

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w protokole głosowania okręgowa komisja wyborcza wskazuje je na piśmie i ustala sposób ich usunięcia, informując o tym niezwłocznie właściwą komisję obwodową, za pośrednictwem pełnomocnika. Usunięcie nieprawidłowości może polegać w szczególności na: sporządzeniu nowego protokołu głosowania, opatrzeniu protokołu głosowania pieczęcią komisji obwodowej, uzupełnieniu danych w protokole głosowania (np. podpisów członków komisji obwodowych).

Na żądanie męża zaufania, obserwatora społecznego oraz obserwatora międzynarodowego okręgowa komisja wyborcza może zlecić wykonanie wydruków protokołów głosowania z systemu teleinformatycznego z kilku wskazanych przez nich obwodów głosowania w celu porównania danych z dostarczonymi przez pełnomocników protokołami papierowymi. Mogą oni otrzymać kopie wydruków sprawdzonych w ten sposób protokołów głosowania. Ograniczenie liczby protokołów głosowania porównywanych z wydrukami winno być podyktowane wyłącznie względami organizacyjnymi. O wprowadzeniu określonych ograniczeń decyduje okręgowa komisja wyborcza.

5. Sporządzenie protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu) , protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu) oraz protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum)

Po zatwierdzeniu w systemie teleinformatycznym danych ze wszystkich protokołów głosowania z obszaru właściwości okręgowej komisji wyborczej sporządza się wydruk:

- 1) **protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym na listy kandydatów na posłów**
– w wyborach do Sejmu (art. 230 § 1 Kodeksu wyborczego);
- 2) protokołu wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym – w wyborach do Senatu (art. 272 § 1 Kodeksu wyborczego), odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, dla którego właściwa jest dana okręgowa komisja wyborcza;
- 3) **protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej – dla referendum.**

Okręgowa komisja wyborcza sprawdza dane z wydruku z wyliczeniami dokonany innymi metodami; jeżeli dane z wyliczeń dokonanych w różny sposób nie są identyczne, należy wyjaśnić i usunąć przyczynę rozbieżności.

W razie nieuzyskania danych z obwodu głosowania utworzonego za granicą lub na polskim statku morskim w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania w tym obwodzie, Okręgowa Komisja Wyborcza w Warszawie I zamieszcza informację o tym we właściwym protokole, o którym mowa w ppkt 1-3.

Protokół głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej sporządza się w trzech egzemplarzach.

Mężowie zaufania wyznaczeni przez komitety wyborcze mogą wnieść uwagi do protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu) oraz protokołu wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu). Mężowie zaufania wyznaczeni przez podmioty uprawnione mogą wnieść uwagi do protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum).

Wyjątek dotyczy sytuacji, gdy jedna osoba została wyznaczona na męża zaufania do okręgowej komisji wyborczej zarówno przez komitet wyborczy, jak też przez podmiot uprawniony.

Okręgowa komisja wyborcza ustosunkowuje się do nich w odpowiedniej rubryce właściwych protokołów. Jeżeli treść uwag mężów zaufania nie mieści się na formularzu protokołu, należy napisać je na odrębnych kartkach i dołączyć do właściwego protokołu.

Należy zwrócić uwagę, żeby mężowie zaufania wnosili uwagi do właściwych protokołów, w zależności od tego czy zostali wyznaczeni przez komitety wyborcze, czy też przez podmioty uprawnione.

6. Losowanie kandydata, który otrzymuje mandat senatora

W przypadku konieczności losowania kandydata, który otrzymuje mandat senatora (art. 273 § 2 Kodeksu wyborczego), przeprowadza się je w następujący sposób:

- 1) przewodniczący okręgowej komisji wyborczej wyznacza termin i miejsce losowania, powiadamiając o tym pełnomocników wyborczych komitetów wyborczych, które zgłosiły losowanych kandydatów;
- 2) do jednakowych pojemników wkłada się kartki z nazwiskiem i imieniem uprawnionego kandydata. Pojemniki te wkłada się do jednego naczynia (w przypadku braku pojemników na kartki z nazwami komitetów i numerami list, do losowania mogą zostać wykorzystane nieprzezroczyste koperty);
- 3) wskazany przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej członek komisji losuje kartkę i odczytuje nazwisko i imię wylosowanego kandydata;
- 4) treść kartki okazywana jest obecnym podczas losowania;
- 5) przebieg i wyniki losowania odnotowuje się w protokole wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym.

Losowanie przeprowadza się w obecności członków okręgowej komisji wyborczej oraz pełnomocników wyborczych lub osób przez nich upoważnionych. Nieobecność pełnomocnika wyborczego lub osoby upoważnionej nie wstrzymuje losowania. W trakcie losowania mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez komitety wyborcze, obserwatorzy społeczni i obserwatorzy międzynarodowi.

7. Przekazanie do Państwowej Komisji Wyborczej protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu), protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu) oraz protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum)

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie po sporządzeniu protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym **na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu)**, protokołów wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu) **oraz protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum)** za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych przekazuje do Państwowej Komisji Wyborczej:

- 1) dokument elektroniczny zawierający obraz protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym **na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu)** podpisanego przez wszystkich członków okręgowej komisji wyborczej uczestniczących przy jego sporządzaniu;
 - 2) dokument elektroniczny zawierający obraz **protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu)** podpisanego przez wszystkich członków okręgowej komisji wyborczej uczestniczących przy jego sporządzaniu (odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, dla którego właściwa jest komisja);
 - 3) dokument elektroniczny zawierający obraz protokołu **głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum)**;
 - 4) arkusz kalkulacyjny (csv) zawierający dane z wynikami głosowania z obwodów znajdujących się na obszarze właściwości komisji okręgowej w wyborach do Sejmu, wyborach do Senatu oraz w referendum
- podpisane kwalifikowanym podpisem elektronicznym przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności wszystkich członków uczestniczących przy ich sporządzaniu.

W razie stwierdzenia przez Państwową Komisję Wyborczą nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania w okręgu, okręgowa komisja wyborcza usuwa je i ponownie przekazuje obraz protokołu w sposób wyżej określony.

8. Podział mandatów pomiędzy uprawnione listy kandydatów na posłów

Po otrzymaniu (drogą elektroniczną) wstępnej informacji z Państwowej Komisji Wyborczej, które listy kandydatów spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów, okręgowa komisja wyborcza dokonuje wstępnych ustaleń podziału mandatów (sporządza wstępny wydruk zestawienia wyników głosowania i podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy) oraz oczekuje na zawiadomienie z Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 231 § 2 Kodeksu wyborczego.

Po otrzymaniu z Państwowej Komisji Wyborczej zawiadomienia, o którym wyżej mowa, okręgowa komisja wyborcza dokonuje w sposób określony w art. 232 Kodeksu wyborczego podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy, sporządzając w 2 egzemplarzach zestawienie wyników głosowania i podziału mandatów. Przy tych czynnościach komisja korzysta

ze wspomagania systemu teleinformatycznego. Zestawienie to stanowi załącznik do protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym.

9. Sporządzenie protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym oraz przekazanie go Państwowej Komisji Wyborczej

Okręgowa komisja wyborcza, uwzględniając liczbę mandatów przypadających poszczególnym listom, ustala w sposób określony w art. 233 Kodeksu wyborczego, którzy kandydaci uzyskali mandaty w okręgu wyborczym.

W przypadku konieczności losowania kandydata, który otrzymuje mandat posła (art. 233 § 2 Kodeksu wyborczego), przeprowadza się je, stosując odpowiednio zasady określone w pkt 6 dotyczące losowania kandydata na senatora. Przebieg i wyniki losowania odnotowuje się w protokole wyborów posłów.

Po ustaleniu, którzy kandydaci uzyskali w okręgu wyborczym mandaty z uprawnionych list, okręgowa komisja wyborcza sporządza w 2 egzemplarzach protokół wyborów posłów w okręgu wyborczym. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzaniu protokołu mogą być obecni mężowie zaufania, obserwatorzy społeczni oraz obserwatorzy międzynarodowi.

Niezwłocznie po sporządzeniu protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza przekazuje go do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób określony w pkt 7, z tym że nie przekazuje się ponownie arkusza kalkulacyjnego z wynikami głosowania z obwodów.

Przy czynnościach przekazywania protokołu mogą być obecni mężowie zaufania wyznaczeni przez komitety wyborcze oraz obserwatorzy międzynarodowi.

10. Podanie do publicznej wiadomości wyników głosowania i wyborów oraz przekazanie protokołów Państwowej Komisji Wyborczej

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgu wyborczym do Sejmu i właściwych okręgach wyborczych do Senatu (art. 235 i art. 274 Kodeksu wyborczego), a także wyniki głosowania w referendum na obszarze swojej właściwości. np. poprzez wywieszenie kopii protokołów w siedzibie okręgowej komisji wyborczej w miejscu dostępnym dla wyborców. Kopią może być wydruk protokołu parafowany przez wszystkich członków obecnych przy jego sporządzeniu. Opatruje się ją pieczęcią okręgowej komisji wyborczej. Kopie protokołów powinny być wywieszane w taki sposób, żeby możliwe było ich odczytanie także z wózka inwalidzkiego.

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie przekazuje Państwowej Komisji Wyborczej po jednym egzemplarzu papierowym:

- 1) protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym na listy kandydatów na posłów (w wyborach do Sejmu);
- 2) protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym wraz z zestawieniem wyników głosowania i podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów (wyborach do Sejmu);
- 3) protokołu wyników głosowania i wyników wyborów senatora w okręgu wyborczym (w wyborach do Senatu);
- 4) protokołu głosowania na obszarze właściwości okręgowej komisji wyborczej (w referendum).

Wraz z protokołami przekazuje się wykaz zarzutów wniesionych do protokołów oraz stanowisko zajęte przez okręgową komisję wyborczą wobec tych zarzutów. Z protokołami przekazywane są także nośniki informatyczne z zarejestrowanymi dokumentami, o których mowa w pkt 5 i 9.

Przekazywane dokumenty są dostarczane w kopertach zaklejonych i opieczetowanych na wszystkich złączach; doręcza je Państwowej Komisji Wyborczej przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bądź osoba pisemnie przez niego upoważniona.

Pozostałe dokumenty z wyborów okręgowa komisja wyborcza przekazuje dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby okręgowej komisji wyborczej.